

психологічного пізнання в контексті автономії та взаємозв'язків цих сфер. Наукова увага до вказаних проблем зруйнує міф про абсолютну автономію свідомого. Вивчення несвідомого потребує обов'язкового задіяння феномену свідомого, адже у цьому процесі вивчення свідомого несвідоме, яке іманентно, латентно, хоч і незмінно, притаманне психічному, є невидимим (замаскованим), недоступним спогляданню, що почасти призводить до його ігнорування дослідником. І якби наукові дослідження орієнтувалися на доступність спогляданню, то природа багатьох речей була б незабгненою. Поданий вище матеріал доводить *спільність онтологічних проблем як для психології, так і для філософії, що має перспективу розвитку в рамках категорії «онтологічне несвідоме»*, яке інтегрується з категорією віри.

Література:

1. Андрущенко В. П. Роздуми про освіту: Статті, нариси, інтерв'ю / В. П. Андрущенко. 2-ге видання, доповнене. – К.: Знання України, 2008. – 819 с.
2. Бассин Ф. В. Методологические аспекты современных дискуссий о статусе научной теории бессознательного / Ф. В. Бассин, А. С. Прангишвили, А. Е. Шерозия / Бессознательное [В 4-х т.] / [под ред. Ф. В. Бассина, А. С. Прангишвили, А. Е. Шерозия]. – Тбилиси : Мецниереба, 1978. – Т. 3. – С. 711.
3. Бассин Ф. В. Роль бессознательного в активности мышления и речи / Ф. В. Бассин, А. С. Прангишвили, А. Е. Шерозия / Бессознательное [В 4-х т.] / [под ред. Ф. В. Бассина, А. С. Прангишвили, А. Е. Шерозия]. – Тбилиси : Мецниереба, 1978. – Т. 3. – С. 27 – 46.
4. Лапланш Ж. Словарь по психоанализу / Ж. Лапланш, Ж.-Б. Понталис : пер. с фр. Н. С. Автономовой. – М. : Высшая школа, 1996. – 623 с.
5. Поппер К. Р. Логика и рост научного знания / К. Р. Поппер. – М. : Прогресс, 1983.
6. Стасько О. Г. Психологічна значущість умовних цінностей та їх вплив на формування ідеалізованого “Я” особистості : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Стасько Олена Григорівна. – Черкаси, 2006. – 369 с.
7. Философия: энциклопедический словарь / [под. ред. А. А. Ивиной] / А. А. Ивина. – М. : Гардарики, 2006. – 1072 с.
8. Философский энциклопедический словарь / [гл. ред. : Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев, В. Г. Панов]. – М. : Сов. энциклопедия, 1983. – 840 с.
9. Яценко Т. С. Методологія взаємозв'язків свідомого і несвідомого в контексті проблеми адаптації суб'єкта до соціуму / Т. С. Яценко // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер. : Педагогіка і психологія. – 36. статей. – Ялта : РВВ КГУ, 2009. – Вип. 21. – Ч. 1. – 219 с. – С. 28 – 44.
10. Яценко Т. С. Теорія і практика групової психокорекції: Активне соціально-психологічне навчання : Навч. посіб. / Т. С. Яценко. – К. : Вища школа, 2004. – 679 с.
11. Яценко Т. С. Малюнок у психокорекційній роботі психолога-практика [на матеріалі психоаналізу комплексу тематичних малюнків] / Т. С. Яценко, М. Г. Чобітько, Т. І. Доцевич. – Черкаси : «Брама», видавець Вовчок О. Ю., 2003. – 216 с.
12. Яценко Т. С. Основи глибинної психокорекції: феноменологія, теорія і практика / Т. С. Яценко. – К. : Вища школа, 2006. – 382 с.

© 2013

О. В. Глузман (м. Ялта)

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ АКАДЕМІКА НАПН УКРАЇНИ Т. С. ЯЦЕНКО В КРИМСЬКОМУ ГУМАНІТАРНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

У зв'язку із розвитком практичної психології й соціальних служб важливим є об'єктивування здобутків у галузі практичної психології, які об'єктивуються в науковому світі завдяки роботі Науково-дослідного центру глибинної психології НАПН України при РВНЗ КГУ (м. Ялта), очолюваного академіком НАПН України Т. С. Яценко.

Академік НАПН України Т. С. Яценко працює в Республіканському вищому навчальному закладі “Кримський гуманітарний університет” (м. Ялта) з грудня 2005 року. За цей період за участі Т. С. Яценко у Інституті педагогіки, психології та інклюзивної освіти було відкрито спеціальність “Практична психологія”, денну аспірантуру та докторантуру зі спеціальності “Педагогічна та вікова психологія”. Т. С. Яценко є членом спеціалізованої ради із захисту кандидатських дисертацій у РВНЗ КГУ, м. Ялта (з 2008 р.).

Науково-дослідний центр глибинної психології¹ було засновано з ініціативи

Ректор РВНЗ КГУ
(м. Ялта), Академік
НАПН України
О. В. Глузман

¹ Далі за текстом Центр

Республіканського вищого навчального закладу “Кримський гуманітарний університет” (м. Ялта) (Постанова Президії АПН України від 28.03.2006 року; № 1-7/4 – 101).

Координацію наукової діяльності Центру здійснює відділення “Психологія, вікова фізіологія та дефектологія” НАПН України на чолі з академіком-секретарем Сергієм Дмитровичем Максименком, який надає суттєву методологічну допомогу та визначає спрямування наукових досліджень Центру. Співпраця з академіком НАПН України С. Д. Максименком знайшла вираження в спільно підготовленій роботі “Психологія поезії в малюнку” 2006 року (фото 1), в якій уперше було презентовано психоаналітичну роботу з художніми полотнами (неавторським малюнком), а не психомалюнком (який виконується на задану тему). Йдеться про картини Д. Уральської та М. Реріха.

Фото 1

Наукові дослідження Центру задають нові напрями та розкривають шляхи оптимального розвитку практичної психології, форм і методів групової та індивідуальної психокорекційної роботи в Україні. Своїми здобутками Центр визначає перспективи розвитку глибокої психології та психокорекційної практики: інтеграція методів групової корекції із задачами психологічної служби; проблеми практичної реалізації психокорекційних курсів у процесі підготовки психолога-практика у вищому навчальному закладі.

У функції Центру входить як проведення наукових досліджень, так і розробка на їх основі методів групової та індивідуально-особистісної корекції, що спирається на цілісне розуміння психіки особистості в її свідомих та несвідомих виявах. Наукові дослідження в Центрі базуються на відео- та аудіозаписах емпіричного матеріалу діагностико-психокорекційної практики, яка проводиться зі студентами РВНЗ КГУ та психологами України, що сприяє формуванню бази пошуково-практичних досліджень, які знаходять реалізацію в написанні кандидатських та докторських дисертацій, що є важливим для розвитку вітчизняної психологічної науки. Діяльність Центру глибокої психології актуалізувала психологічні науково-дослідні пошуки неусвідомлюваних детермінант деструктивних тенденцій психіки, таких як агресія та тенденції до психологічної імпотенції і психологічної смерті, провідним керівником яких виступив Олександр Володимирович Глузман. Все це сприяло об'єктивуванню детермінант енергії мортидо, що має вияв в агресивній поведінці.

Науково-дослідний центр глибокої психології з ініціативи та за підтримки ректора, академіка НАПН України О. В. Глузмана започаткував видання серії посібників під рубрикою “Глибока психологія” (фото 2 – 5), що мають на меті продовжити висвітлення наукових здобутків Центру. Останнє знайшло відображення у книгах:

О. В. Глузман (у співавторстві) Агресія та її глибинно-психологічні джерела. – К.: ТОВ Видавництво “Освіта України”, 2006 р. – 255 с (фото 2);

Т. С. Яценко, О. В. Глузман, І. В. Калашник Глибока психологія: діагностика та корекція тенденції до психологічної смерті: Навч. посіб. – Ялта: РВВ КГУ, 2008. – 202 с. (фото 3);

А. В. Глузман, Т. С. Яценко и др. Глубинная психология. Агрессия: психодинамическая теория и феноменология.: К.: Вища школа-XXI, 2010 р. – 271 с. (фото 4);

А. В. Глузман, Т. С. Яценко и др. Глубинная психология. Тенденция к психологической смерти: диагностика и коррекция: [Монография] / Т. С. Яценко, А. В. Глузман, И. В. Калашник; Под ред. Т. С. Яценко. – К.: ВИЦА ШКОЛА - XXI – 2010. – 231 с. (фото 5).

Роботи рекомендовані МОН України як посібники для вивчення студентами глибокої психології.

Фото 2.

Фото 3.

Фото 4.

Фото 5.

Посібник “Глибока психологія: діагностика та корекція тенденції до психологічної смерті” (фото 3) відображає психодинамічну методологію діагностико-корекційної роботи психолога, спрямовану на нівелювання деструктивних тенденцій психіки, що синтезовано знаходять вираження у тенденції до психологічної смерті. Посібник сприяє більш цілеспрямованому здійсненню особистісної корекції майбутніх психологів-практиків та розширює розуміння інструментально-методичних основ вияву тенденції до психологічної смерті в релігійних уподобаннях особи, у виявах тероризму, агресії, суїцидальних нахилах, депресії, руйнуванні взаємин із людьми та предметним світом загалом. Універсальність цієї тенденції засвідчують художні полотна, літературна та народна пісенна творчість, яка наводиться в книзі.

Посібник зорієнтований на вдосконалення професіоналізму психологів-практиків, їх здібностей розкриття глибинних витоків цілісної психіки у взаємозв'язках сфер свідомого та несвідомого; на опанування майбутніми психологами засад глибинної психології, процесуальної діагностики та корекції внутрішніх суперечностей психіки суб'єкта, які деструктують поведінку, що має вияв в тенденції до психологічної смерті.

Окреслимо більш конкретно **різновиди науково-практичної діяльності** Центру:

- проведення діагностико-корекційних занять з глибинної психології (у вигляді групової психокорекції) для майбутніх психологів-практиків та практикуючих психологів;
- вдосконалення фаху шкільних психологів та працівників психологічних служб ВНЗ з глибинної психології;
- визначення тематики проблем наукових досліджень з глибинної психології та надання допомоги молодим дослідникам у цій галузі колегам з усієї України;
- проведення Всеукраїнських авторських шкіл академіком НАПН України Т. С. Яценко;
- щорічне проведення науково-методичних семінарів з метою підвищення кваліфікації психологів України в галузі глибинної психології;
- публікація наукової продукції як результату досліджень у галузі глибинної психології, щорічне видання випуску журналу при НПУ імені М. П. Драгоманова [10 – 17];
- діяльність Центру спрямована на підвищення професіоналізму діяльності практичних психологів РВНЗ КГУ і психологів України.

Завдання Центру глибинної психології:

- формування теоретичних основ практичної психології, яка сприяє цілісному пізнанню психіки суб'єкта, особистісному розвитку індивідуума.
- сприяння розвитку соціальної бази для свідомого вибору комунікативних стратегій у кожній актуальній ситуації спілкування на рівні окремого індивідуума та суспільства в цілому.
- удосконалення форми підготовки психологів та практичних психологів, передусім, організовуючи роботу навчальних шкіл-семінарів для викладачів вищих навчальних закладів України, а також всіх зацікавлених організацій.
- посилення теоретичних основ професійної діяльності психологів-практиків шляхом формування психодинамічної концепції, яка мала б практичне втілення в конкретних методиках групової психокорекції та індивідуально-особистісного пізнання.
- узагальнення емпіричних даних проведення психокорекційних занять спеціалістами та наукове обґрунтування методик глибинної психології.
- надання профілактично-консультативної допомоги викладачам та студентам з метою оптимізації їх психічного благополуччя.
- проведення наукових досліджень в галузі глибинної психології за методом групової психокорекції (АСПН).
- координування наукових досліджень аспірантів та докторантів з проблем глибинної психокорекції.

Фото 6. Практична робота Т.С. Яценко з учасником Авторської школи (м. Ялта), 2012 р.

Робота Науково-дослідного центру глибинної психології була зорієнтована на виконання досліджень на тему: “Теоретико-методологічні засади глибинної корекції” (з 2006 року). В межах даної теми здійснювалася координація наукових досліджень в галузі глибинної психології, що виконуються аспірантами та пошукувачами України (Ялта, Черкаси, Дніпропетровськ, Донецьк, Івано-Франківськ, Кіровоград, Київ, Львів, Слов'янськ, Хмельницький та ін.). Досліджувалися прикладні аспекти застосування методу АСПН у школі (робота з вчителями, батьками, учнями). Опубліковано методичний посібник (фото 7).

З метою проведення профорієнтаційної (підготовчої) роботи з абітурієнтами за фахом психолога та в спрямуванні на удосконалення системи підготовки за фахом “Психолог”, “Практичний психолог” співробітниками

Центру підготовлено та опубліковано у 2008 році навчальний посібник (з грифом МОН України) “Фахове вступне випробування зі спеціальностей “Психологія”, “Практична психологія” (фото 8).

Фото 7

Фото 8

Фото 9

Фото 10

Фото 11

У 2007 році було завершено договірну тему з МОН АРК і відповідно до неї опубліковано посібник (з грифом МОН України) “Методика глибинної психокорекції: підготовка психолога-практика” [28] (фото 9).

Особливою подією, що засвідчує результативність роботи Центру, став посібник (з грифом МОН України) “Основи глибинної психокорекції: феноменологія, теорія і практика” [34] (фото 10), а також пізніше – “Концептуальні засади і методика глибинної психокорекції: підготовка психолога-практика” [37] (фото 11). У посібнику розкрито концептуальні засади практичної психології і теоретичні основи особистісної корекції психолога-практика як передумови його професійного становлення. Посібник відображає аналітико-синтетичний аналіз даної проблеми та узагальнені результати емпіричного матеріалу.

У 2009 році співробітниками Центру видано серію посібників [9; 38; 39] (фото 12 – 14), в яких представлені теоретичні засади глибинної корекції та описані окремі методики АСПН, зокрема різновиди роботи з психомалюнком та робота з камінцями. Матеріали посібників призначені для використання у роботі практичних психологів.

Фото 12

Фото 13

Фото 14

При Центрі функціонує група активістів – молодих дослідників із студентів, викладачів, аспірантів, що бажають поглибити опанування методу АСПП (фото 15).

Фото 15. Т. С. Яценко (в центрі) з молодими науковцями та психологами-практиками: наукова сесія з глибинної психокорекції, 2009 р.

Співробітниками за період функціонування Центру під керівництвом Т.С.Яценко захищено 8 кандидатських дисертацій: Т. І. Білуха (2006 р.), Л. Л. Бондаревська (2007 р.), О. Г. Стасько (2007 р.), С. Ш. Раджабова (2008 р.), І. В. Калашник (2008 р.), К. А. Бабенко (2008 р.), Л. Г. Туз (2010 р.), О. М. Усатенко (2010 р.). Пошукувачами Центру захищено 10 кандидатських дисертацій під керівництвом Т.С.Яценко та

докторантів-пошукувачів Центру С. М. Аврамченко, І. В. Євтушенко та А. Е. Мелоян: Н. В. Шавровська (2007 р.); Т. В. Горобець (2008 р.), С. Г. Харенко (2008 р.), А. С. Нодзельська (2008 р.); М. М. Кононова (2009 р.), О. О. Святка (2009 р.); І. О. Чернуха (2010 р.); О. В. Педченко (2011 р.); Т. В. Богдан (2012 р.) у спецрадах інституту психології ім. Г. С. Костюка, Прикарпатського університету ім. В. Стефаника, Волинського національного університету імені Лесі Українки, Харківському університету імені В. Каразіна. Дисертації зберігаються в бібліотеці Центру та використовуються пошукувачами і студентами РВНЗ КГУ.

Т. С. Яценко здійснює консультування по докторських дисертаціях:

- ↳ Усатенко О. М. «Методологія глибинного пізнання взаємозв'язків свідомого і несвідомого у психіці» (КГУ, м. Ялта).
- ↳ Галушко Л. Я. «Мотивація глибинного самопізнання і корекція в професіональному становленні практичного психолога» (м. Кіровоград);
- ↳ Дмитерко Н. В. «Рефлексивне мислення та його розвиток в процесі глибинної психокорекції» (м. Слов'янськ);
- ↳ Євтушенко І. В. «Архетипи як засіб глибинно-психологічного вираження несвідомого змісту психіки особистості» (м. Київ);
- ↳ Максименко О. Г. «Проблема самодепривації суб'єкта в онтогенезі» (м. Донецьк);
- ↳ Полянничко О. М. «Об'єктивність суб'єктивізму психіки в її відображувальній функції» (м. Київ).

За час роботи Науково-дослідного центру глибинної психології НАПН України при РВНЗ КГУ було проведено дев'ять *Всеукраїнських навчально-методичних семінарів* на теми:

- «Теоретичні та методичні засади практичної психології» (23 – 25 січня 2006 р.), м. Ялта. Матеріали семінару опубліковані у часописах «Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: Педагогіка і психологія» та «Гуманітарні науки» [8, 18].
- «Теоретичні та методичні засади практичної психології» (2 – 6 жовтня 2006 р.), м. Ялта. Продовженням семінару стала Авторська школа Т. С. Яценко (4 – 6 жовтня 2006 р.). На основі матеріалів семінару видано збірник наукових статей у Науковому часописі НПУ імені М. П. Драгоманова [11].
- «Теоретичні та методичні засади практичної психології: проблема психічного вигорання» (2 – 4 травня 2007 р.), м. Ялта. За матеріалами семінару видано збірник наукових статей у Науковому часописі НПУ імені М. П. Драгоманова, опубліковано навчальний посібник «Глибинна психокорекція та упередження психічного вигорання» (в 3-х частинах) (фото 16) та статті в журналі «Психологія і суспільство» (головний редактор А. В. Фурман), в якому науковій школі Т. С. Яценко було відведено окремий розділ [12, 21, 29 – 31].

Фото 16. Посібник «Глибинна психокорекція та упередження психічного вигорання» в 3-х частинах

- «Теоретичні та методичні засади глибинної корекції: проблема психічної адаптації» (2 – 4 жовтня 2008 року), м. Ялта був зорієнтований на визначення глибинно-психологічних аспектів проблем соціалізації особистості, ознак її відкорегованості та психічного здоров'я загалом. За матеріалами семінару подано до друку збірник наукових статей у Науковому часописі НПУ імені М. П. Драгоманова [13].
- «Теоретичні та методичні засади практичної психології: прикладні аспекти глибинної психокорекції» (2 – 4 жовтня 2009 р.), м. Ялта. Цей семінар присвячувався тридцятиліттю досліджень академіка НАПН України Т. С. Яценко в галузі глибинної психології. У зв'язку з ювілейними підсумками та узагальненнями наукових досліджень було видано три збірки статей Т. С. Яценко та її послідовників, та випуск Наукового часопису НПУ імені М. П. Драгоманова [14;15; 19; 20].
- «Теоретичні та методологічні засади практичної психології: вербальні і невербальні методики в їх єдності» (1 – 3 жовтня 2010 року, м. Ялта) був спрямований на розкриття методологічних засад єдності вербальних і невербальних методів у контексті цілісності психічного та взаємозв'язків свідомого і несвідомого [16].
- «Теоретичні та методологічні засади практичної психології: діагностика і корекція в їх єдності» (1 – 3 жовтня 2011 року, м. Ялта) спрямований на розкриття методологічних засад єдності діагностики і корекції у контексті пізнання цілісності психіки та взаємозв'язків свідомого і несвідомого [17].

- "Теоретичні та методологічні засади практичної психології: роль архетипу в візуалізації феномену психічного" (29 вересня – 1 жовтня 2012 р., м. Ялта) спрямований на розкриття методологічних засад пізнання цілісності психіки у взаємозв'язках свідомого і несвідомого, що передбачає її матеріалізовану символізацію.

Особливою подією для науковців України було проведення **Міжнародної науково-практичної конференції** "Сімейні об'єктні відношення у світлі сучасних психоаналітичних (глибинно-психологічних) концепцій" (1 – 3 жовтня 2007 р., м. Ялта). У конференції взяло участь 215 науковців з України та авторитетні вчені з Росії, Франції, Італії, Швеції, Казахстану та ін. країн. Було представлено наукові доповіді та майстерні за заявленою темою. Презентовано 3-х годинний майстер-клас Т. С. Яценко в активному залі, з екранізацією діагностико-корекційного процесу.

На **Авторських школах** академіка НАПН України Т. С. Яценко були представлені психодинамічна теорія та відповідні методологічні засади, що фундують практику групової психокорекції за авторським методом Т. С. Яценко. Проведені Авторські школи засвідчують, що впродовж більш ніж тридцяти років наукових пошуків Т. С. Яценко метод активного соціально-психологічного пізнання (АСПП) не лише розширив свої можливості глибинно-психологічної корекції особистості учасників групи, але й викристалізував критерії адекватності та об'єктивності наукового пізнання цілісної психіки у взаємозв'язках свідомого та несвідомого.

З 5 по 10 травня 2007 року у м. Ялта проходила I Авторська школа; з 21 по 26 квітня 2008 року (там же) – II Авторська школа, III Авторська школа – на базі Уманського державного педагогічного університету імені П. Тичини з 9 по 14 липня 2008 року, IV Авторська школа (м. Ялта) – з 21 по 26 квітня 2009 року, V Авторська школа відбулася на базі Слов'янського державного педагогічного університету (Донецька обл.), VI Авторська школа (м. Ялта) – з 21 по 27 квітня 2010 року, VII Авторська школа (м. Ялта) – з 25 по 30 квітня 2011 року. В цілому участь у Авторських школах академіка НАПН України Т. С. Яценко взяло більше 1000 осіб.

За результатами восьми Авторських шкіл послідовниками Т. С. Яценко опрацьовано аудіо- та відеозаписи матеріали, створено банк емпіричних даних. Матеріали шести попередніх Авторських шкіл опубліковано в книгах (див. фото 17). Назви посібників, презентованих на фото 18, представлені у списку літератури [22 – 26].

Фото 17. Посібники за результатами Авторських шкіл

Останнім часом змістова частина проблеми «Глибинна корекція» знаходить нові перспективи розвитку завдяки співпраці з Національним педагогічним університетом імені М. П. Драгоманова в рамках однойменної лабораторії. Свідченням цього є видання посібника по IV – VI Авторських школах за сприяння ректора університету академіка НАПН України В. П. Андрущенка. Віктор Петрович є співупорядником матеріалів вказаних авторських шкіл та надає допомогу у філософсько-науковому осмисленні проблем теорії і практики глибинної корекції (див. статтю В. П. Андрущенка у посібнику по IV та V школах [25]).

Центр глибинної психології започаткував співпрацю з Балтійською міжнародною академією та Вищою школою психології (м. Рига, Латвія). Заняття з колегами та слухачами Вищої школи проводяться Т. С. Яценко щорічно у червні, починаючи з 2008 р., м. Ялта ("Літня психологічна школа").

На базі Центру функціонують Консультативні наукові сесії академіка НАПН України Т. С. Яценко з глибинної психокорекції (з елементами супервізії), на яких пошукувачі Центру мають можливість поглибити розуміння психодинамічної теорії, відповідної методології та апробувати власні діагностико-корекційні можливості в методі АСПП. Такі сесії проводяться двічі на рік, починаючи з 2009 р.

Створено офіційний сайт Науково-дослідного центру глибинної психології НАПН України при РВНЗ КГУ (м. Ялта) – www.yacenko.org.ua на якому презентовано основні здобутки Наукової школи з глибинної психокорекції, яку очолює академік НАПН України Т. С. Яценко.

Підвищенню кваліфікації працівників Центру сприяє регулярна участь у міжнародних семінари і конференціях.

Науково-дослідний центр глибинної психології активно співпрацює з вітчизняними освітніми та науковими закладами, серед яких:

- Інститут психології імені Г. С. Костюка (м. Київ);
- Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова;
- Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника (м. Івано-Франківськ).

Укажемо заклади співпраці:

- Балтійська міжнародна академія (м. Рига, Латвія);
- Вища школа психології (м. Рига, Латвія).
- Європейська конфедерація психоаналітичної психотерапії;
- Ізмаїльський державний педагогічний інститут;
- Криворізький державний педагогічний університет;
- Кіровоградський державний педагогічний університет імені В. Винниченка;
- Маріупольський державний гуманітарний університет;
- Мелітопольський державний педагогічний університет імені Б. Хмельницького;
- Міжнародний університет глибинної психології (м. Київ);
- Міжрегіональна академія управління персоналом (м. Київ);
- Слов'янський державний педагогічний університет;
- Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи МОНМС

України (м. Київ);

- Уманський державний педагогічний університет імені П. Тичини;
- Факультет психології Академії післядипломної освіти (м. Мінськ, Білорусь);
- Факультет психології Московського державного університету ім. М. Ломоносова;
- Факультет психології та наук про освіту Університету Луї Пастера м. Страсбург, Франція. З 2008 року існує співпраця з дослідницькою групою "Психоаналіз, Психопатологія та Клінічна психологія" університету Луї Пастера URP/SCLS (EA 3071), м. Страсбург, Франція;
- Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького.

За час існування Центру при Кримському гуманітарному університеті (м. Ялта) опубліковано **26 посібників**, з них **12 мають гриф МОН України**, **13 збірників** за результатами конференцій та семінарів.

Науково-практична зорієнтованість Центру сприяє інтеграції науковців України в напрямі єднання зусиль в наукових дослідженнях та розвитку психодинамічної теорії, як і відповідної методології.

Основні наукові публікації співробітників Науково-дослідного центру глибинної психології

Посібники

1. Аврамченко С. М., Білуха Т. І., Євтушенко І. В., Зажирко М. П., Калашник І. В., Раджабова С. Ш., Святка О. О. Корекційно-виховні заходи у системі підготовки психолога-практика. Метод. посіб. – Ялта: КГУ, 2007. – 86 с. (перевидання).
2. Аврамченко С. М., Білуха Т. І., Євтушенко І. В., Сергієнко І. М., Святка О. О., Калашник І. В., Раджабова С. Ш. Корекційно-виховні заходи у підготовці психолога-практика. Метод. посібник. – Ялта: КГУ, 2006. – 86 с.
3. Аврамченко С. М., Білуха Т. І., Євтушенко І. В., Харенко С. Г. Діагностика та корекція емоційних станів підлітків / За ред. академіка АПН України Яценко Т. С. Навч.-метод. посіб. – Черкаси: ЧНУ, 2008. – 299 с.
4. Аврамченко С. М., Євтушенко І. В., Сергієнко І. М., Іваненко Б. Б. Наукова школа академіка АПН України Т. С. Яценко. Метод. посіб. – Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2006. – 167 с.
5. Аврамченко С. М., Євтушенко І. В., Сивопляс Н. В. Архетипна символіка у процесі пізнання внутрішньої суперечливості психіки. Навч. посіб. – Слов'янськ: ПП "Канцлер", 2007. – 224 с. **Гриф МОНУ від 4.07.06 №14/18-416.**
6. Глужман А. В., Мелоян А. Э., Туз Л. Г., Яценко Т. С. Глубинная психология. Агрессия: психодинамическая теория и феноменология. К.: Вища школа-XXI, 2010 р. – 169 с.
7. Глужман О. В., Мелоян А. Е., Туз Л. Г. Агресія та її глибинно-психологічні джерела: Навч. посіб. – К.: ТОВ "Освіта України", 2006. – 256 с. **Гриф МОНУ від 16.01.06 №14/18.2-57.**
8. Гуманітарні науки: [зб. наук. праць]. – Ялта : РВВ КГУ, 2006. – № 2 (12). – 82 с.
9. Ігрові технології в роботі психолога /Л. Л. Бондаревська, С. М. Аврамченко, І. В. Євтушенко. – К.:Марич, 2009. – 80с. – (серія «Психологічний інструментарій»).
10. Максименко С. Д., Яценко Т. С. Психологія поезії в рисунку. – К.: Педагогічна преса, 2006. – 80 с.
11. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 12: Психологічні науки: [зб. наук. праць]. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005. – № 8 (32). – 221 с.

12. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 12: Психологічні науки: [зб. наук. праць]. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – № 14 (38). – 342 с.
13. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 12: Психологічні науки: [зб. наук. праць]. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – № 19 (43). – 371 с.
14. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 12: Психологічні науки: Зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – № 24 (48). – 372 с.
15. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 12. Психологічні науки: Зб. наукових праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – № 29 (53). – 480 с.
16. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 12. Психологічні науки: Зб. наукових праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – № 33 (57). – 253 с.
17. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 12. Психологічні науки: Зб. наукових праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – № 36 (60). – 406 с.
18. Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія. – Зб. статей. – Ялта: РВВ КГУ, 2006 – Вип. 15. – Ч. 1. – 167 с.
19. Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія. – Зб. статей. – Ялта: РВВ КГУ, 2009 – Вип. 21. – Ч. 1. – 219 с.
20. Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія. – Зб. статей. – Ялта: РВВ КГУ, 2009 – Вип. 21. – Ч. 2. – 222 с.
21. Психологія і суспільство. – 2008. – № 2 (32). – 232 с.
22. Теория и практика глубинной психокоррекции / Под ред. академика Т. С. Яценко. – К.: ПП “Мастерпринт” 2009. – 221 с. **Гриф МОНУ від 12.12.07 № 1.4/18-Г-2199.**
23. Теория и практика глубинной психокоррекции / Под ред. академика Т. С. Яценко. – Ялта: РИО КГУ, 2010. – 202 с. **Гриф МОНУ від 12.12.07 № 1.4/18-Г-2199.**
24. Теория и практика глубинной психокоррекции. Авторская школа академика АПН Украины Т. С. Яценко / Сост.: С. М. Аврамченко, Н. В. Дметерко, М. П. Зажирко, И. В. Евтушенко, А. Е. Мелоян, С. Ш. Раджабова. Под ред. академика Т.С. Яценко. – Донецк: ДИПип, 2008. – 268 с. **Гриф МОНУ від 12.12.07 № 1.4/18-Г-2199.**
25. Теория и практика глубинной психокоррекции: Четвертая и Пятая Авторская школа академика НАПН Украины Т. С. Яценко / Под ред. академика Т. С. Яценко. – Изд-во НПУ имени М.П. Драгоманова, 2011. – 261 с. **Гриф МОНУ від 12.12.07 № 1.4/18-Г-2199.**
26. Теория и практика глубинной психокоррекции: Шестая Авторская школа академика НАПН Украины Т. С. Яценко / Сост.: А. В. Глузман, В. П. Андрущенко (и др.) / Под ред. Т. С. Яценко. – К.: Изд-во НПУ имени М. П. Драгоманова, 2012. – 226 с.
27. Яценко и др. Глубинная психология. Тенденция к психологической смерти: диагностика и коррекция: [Монография] / Т.С. Яценко, А. В. Глузман, И.В. Калашник; Под ред. Т.С. Яценко. – К.: ВИЩА ШКОЛА - ХХІ – 2010. – 231 с.
28. Яценко Т. С., Аврамченко С. М., Білуха Т. І., Бондаревська Л. Л., Євтушенко І. В., Калашник І. В., Мелоян А. Е., Стасько О. Г. Методика глибинної психокорекції: підготовка психолога-практика. Навч.-метод. посіб. – Ялта: РВВ КГУ, 2008. – 342 с. **Гриф МОНУ від 15.01.07 № 1.4/18-Г-64**
29. Яценко Т. С., Аврамченко С. М., Зажирко М. П., Харенко С. Г. Прикладні аспекти застосування активного соціально-психологічного навчання у школі. Навч. посіб. – Черкаси, 2006. – 112 с. **Гриф МОНУ від 29.06.05 № 14/18. 2-1487**
30. Яценко Т., Іваненко Б., Євтушенко І. Глибинна психокорекція та упередження психічного вигорання: В 3-х ч. – К.: Главник, 2008. – Ч. 1. – 176 с. – (серія “бібліотечка соціального працівника”).
31. Яценко Т., Іваненко Б., Євтушенко І. Глибинна психокорекція та упередження психічного вигорання: В 3-х ч. – К.: Главник, 2008. – Ч. 2. – 192 с. – (серія “бібліотечка соціального працівника”).
32. Яценко Т., Іваненко Б., Євтушенко І. Глибинна психокорекція та упередження психічного вигорання: В 3-х ч. – К.: Главник, 2008. – Ч. 3. – 96 с. – (серія “бібліотечка соціального працівника”).
33. Яценко Т. С. Євтушенко І.В., Аврамченко С. М., Калашник І. В., Туз Л.Г., Стасько О. Г., Усатенко О. М. Тематика дисертаційних досліджень, що виконуються при Науково-дослідному центрі глибинної психології РВНЗ «Кримський гуманітарний університет» та Академії педагогічних наук України. – Ялта : РИО КГУ, 2010. – 120 с.
34. Яценко Т. С. Основи глибинної психокорекції: феноменологія, теорія і практика. – К.: Вища школа, 2006. – 382 с. **Гриф МОНУ від 21.06.06 № 14/18.2-1397**
35. Яценко Т. С., Глузман О. В., Калашник І. В. Глибинна психологія: діагностика та корекція тенденції до психологічної смерті: Навч. посіб. – Ялта: РВВ КГУ, 2008. **Гриф МОНУ від 12.11.08 № 1.4/18-Г-2333**

36. Яценко Т. С., Глузман О. В., Аврамченко С. М., Євтушенко І. В., Дмитерко Н. В., Сергієнко І. М., Солодухов В. Л., Стасько О. Г., Бондаревська Л. Л., Усатенко О. М., Зажирко М. П., Мелоян А. Е. Фахове вступне випробування зі спеціальностей «Психологія», «Практична психологія». Навч. посіб. – Черкаси-Ялта, 2008. – 128 с. **Гриф МОНУ від 12.12.07 № 1.4/18-Г-2200**
37. Яценко Т. С., Іваненко Б. Б., Аврамченко С. М., Євтушенко І. В., Сергієнко І. М., Калашник І. В., Богдан Т. В. Концептуальні засади і методика глибинної психокорекції: Підготовка психолога-практика: Навч. посіб. – К.: Вища школа, 2008. – 342 с. **Гриф МОНУ від 26.07.07 № 1.4/18-Г-1330**
38. Яценко Т. С. Арт-терапевтичні технології в роботі психолога / Т. С. Яценко, І. В. Калашник, І. О. Чернуха. – К.: Марич, 2009. – 68 с. (серія «Психологічний інструментарій»).
39. Яценко Т. С. Психокорекція засобами психомалюнку / Т. С. Яценко, С. М. Аврамченко, С. Ш. Раджабова. – К.: Марич, 2009 – 59 с. – (Бібліотечка соціального працівника).

Статті:

1. Галушко Л. Я., Дмитерко Н.В., Євтушенко І.В., Максименко Е.Г., Педченко А.В., Полянничко Е.Г., Туз Л.Г., Усатенко О.Н., Яценко Т.С. Психодинамическая теория: методология и научно-практические результаты // Психотерапия. – 2012 - № 10 (18) – С. 81 – 91.
2. Yacenko T. S. Philosophical & psychological problems of cognition methodology of psyche // Journal of international scientific publications: educational alternatives. 2012. - Vol. 10.
3. Yacenko T. S. The use of metaphorical means in the deep cognition // Всемирный психоаналитический конгресс «Политика счастья»: сборник материалов. – 2012. – С. 421 – 423.
4. Яценко Т. С., Педченко О. В., Маїк М. С. Архетипність релігійної символіки в психомалюнках та зображувальному мистецтві // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 12. Психологічні науки: 36. Наукових праць. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. - № 36 (60). – С. 169 – 180.
5. Яценко Т. С. Архетипная символика и индивидуальная неповторимость ее психологического содержания // Журнал практикующего психолога. 2012. - Вып. 19. - С. 96 – 114.
6. Яценко Т. С. Взаємозв'язки свідомого і несвідомого в контексті проблеми психологічних захистів // Психолігвістика: зб.наук.праць ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький держ.пед.ун-т імені Григорія Сковороди. – 2012. - Вип. 10. – С. 150 – 159.
7. Яценко Т. С. Візуалізація психічного з метою його глибинного пізнання //Психолігвістика: зб.наук.праць ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький держ.пед.ун-т імені Григорія Сковороди. 2012 - Вип. 11. – С. 142 – 160.
8. Яценко Т. С. Методологические проблемы познания психики Гуманітарні науки. Науково-практичний журнал. – 2012. – № 1 (23). – С. 50 – 62.
9. Яценко Т. С. Проблема об'єктивності глибинно-психологічного пізнання //Проблеми загальної та педагогічної психології: зб. праць інституту психології ім. Г.С. Костюка. – 2012. - Т.13 – Ч. 5. – С. 417 – 424.
10. Яценко Т. С. Архетипність релігійної символіки в психомалюнках та зображувальному мистецтві / Яценко Т. С., Педченко О. В., Маїк М. С. // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія № 12. Психологія: 36. наукових праць. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. – № 36 (60). – С. 169-181.
11. Яценко Т. С. Внутрішня динаміка психіки та її врахування в глибинній корекції Науковий часопис НПУ ім. Драгоманова Сер. № 12. Психологічні науки: 36. наукових праць – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. – № 37 (61). – С. 6 – 10.
12. Яценко Т. С. Динамічні аспекти взаємозв'язків свідомого і несвідомого Тенденції розвитку вищої освіти в Україні: європейський вектор: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Ялта (15-16 березня 2012 року). – Ялта: РВНЗ КГУ, 2012. – Ч. 3. – С. 131-140.
13. Яценко Т. С. Діагностика в процесі метафоричної самопрезентації учасників АСПН з використанням архетипу тіста / Яценко Т. С., Галушко Л. Я. // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія № 12. Психологія: 36. наукових праць. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. – № 36 (60). – С. 238-243.
14. Яценко Т. С. Психодинамическая парадигма глубинной коррекции Психологія діалогу і світ людини / Збірник наукових праць Кіровоградського державного педагогічного університету імені В. Винниченка / За ред. Г. В. Дьяконова.– Кіровоград: ПП «Центр оперативної поліграфії «Авангард», 2012. – Вип. 2. – С. 14 – 46.
15. Яценко Т. С. Теоретико-методологічні засади глибинної корекції / Яценко Т. С., Педченко О. В. // Університет «Львівський Ставропігон», Ставропігійські Філософські Студії. – Львів-Київ – 2012.
16. Яценко Т. С. Философско-психологические проблемы методологии познания психики / Яценко Т. С., В. П. Андрущенко // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія № 12. Психологія: 36. наукових праць. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. – № 36 (60). – С. 7–20.

17. Яценко Т. С., Драгола Л. В. Психодинамічний підхід до метафоричності пізнання психічного в його цілісності / Т. С. Яценко, Л. В. Драгола // Актуальні проблеми практичної психології. Збірник наукових праць Національного педагогічного університету ім. М.П.Драгоманова. – К., 2012. – С. 201-212.
18. Яценко Т. С., Андрущенко В. П. Философско-психологические проблемы познания психики // Актуальні проблеми психології: зб. праць інституту психології ім. Г.С. Костюка. – 2012. - Вип. 31- 32. – С. 142 – 155.
19. Яценко Т.С., Педченко О.В., Овчаренко О.В. Структурно-функціональний аналіз семантики комунікатив в глибинно-корекційному процесі // Психолігвістика: зб.наук.праць ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький держ.пед.ун-т імені Григорія Сковороди. 2012. - Вип. 10. – С. 159 – 169.
20. Усатенко О. М. Психодинамічна методологія як необхідна передумова психодіагностики дисфункцій психіки// Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 12. Психологічні науки: Зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – С. 161–165.
21. Усатенко О. М., Євтушенко І. В., Берегов О. В. Особливості глибинного самопізнання (на матеріалі звіту про самоаналіз учасників АСПН) // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія. Зб. статей : Ялта: РВВ КГУ, 2012. – Вип. 36. – Ч. 1. – С. 229 – 238.
22. Усатенко О. М., Полянничко О.М., Камінська А.М. Оптимізація взаємовідносин батьків з дітьми шляхом психокорекції за методом АСПН //Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія № 12. Психологічні науки: Зб. наук. праць. – К.:НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – С. 337–340.
23. Усатенко О.М. Аналіз проблеми пізнання чинників ефективності глибинної психокорекції // Психологія особистості - Івано-Франківськ, 2012. – С. 421 – 423.
24. Дроздова Д. С. Інтерпретація архетипної символіки в діагностико-корекційному процесі АСПН / Д. С. Дроздова // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія № 12. Психологія: Зб. наукових праць. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2012. – № 36 (60). – С. 122-128.
25. Драгола Л. В. Використання метафори в діагностико-корекційному процесі АСПН / Л. В. Драгола // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки. Випуск 36 (60). - К., 2012. - С. 195-202.
26. Маїк М. С. Формальна та процесуальна діагностика. // Ставропігійські філософські студії: Збірник наукових праць з музикознавства, психології та педагогіки. Випуск 6 / Упорядник О. П. Опанасюк. – Львів: Ставропігійон, 2012. – 291 с. / С. 209-221.
27. Богданова Н. Н. Самоосознание как предпосылка эффективности процесса АСПО // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 12. Психологічні науки: Зб. наукових праць. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – № 36 (60). – С. 184 – 188.

© 2013

Т. С. Яценко (г. Ялта)

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ВИЗУАЛИЗИРОВАННОЙ САМОПРЕЗЕНТАЦИИ СУБЪЕКТА В ГЛУБИННОМ ПОЗНАНИИ ПСИХИКИ

«Точная наука никогда не может обойтись без реального
в метафизическом смысле»

М. Планк

Заслуги академической психологии классического периода не могут заслонить тот факт, что она есть плод механистического подхода к пониманию реальных осязаемого мира, что не предполагает познание недоступного прямому наблюдению, т. е. бессознательного. Мы сделали попытку показать не только неоправданность такого подхода, но, в первую очередь, то, что психика едина в ее сознательном и бессознательном проявлениях. Последнее выдвигает специфические требования к методам познания. Не зря некоторые научные школы (в частности, бихевиоризм) утверждали, что исследование психики доступно **в той мере, в которой ее функционирование выражается вовне**. Наша практика подтверждает, что материализованная (опредмеченная) символизация психики целостно объективирует проблемы нарушения инкорпорирования Я в окружающий мир. Данный подход выдвигает соответствующие требования к профессиональному мастерству психолога, в частности к умениям использования *наблюдаемых средств в познании прямолинейно не наблюдаемого*. Такие условия предполагают переведение академического взгляда психолога из объекта психического «самого по себе» на понимание психики как *фундаментальной системы*, которая способна к материализованной презентации, имеющей особую важность для решения проблем глубинного познания. Это влечет за собой изменения в понимании *критериев доказательности и обоснованности научно-практических знаний о психическом в единстве сознательного и бессознательного*. Как указывал Н. А. Бернштейн, «наука